

МОНІТОРИНГ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СТАТИСТИЧНИЙ АСПЕКТ

MONITORING OF ADMINISTRATIVE VIOLATIONS IN BUSINESS: STATISTICAL ASPECTS

Губарєв С.В.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри приватного та публічного права
факультету підприємництва та права
Київського національного університету технологій та дизайну*

Лісун Я.В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва та бізнесу
факультету підприємництва та права
Київського національного університету технологій та дизайну*

У статті досліджено динаміку та склад адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності на основі моніторингу офіційної статистичної інформації. Досліджено взаємозв'язок організаційно-економічного та правового аспектів підприємництва. Проаналізовано причини адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності, конкретизовано шляхи їх зниження.

Ключові слова: правовий сегмент, адміністративне правопорушення, економічне правопорушення, моніторинг адміністративних правопорушень, адміністративна відповідальність.

В статье исследована динамика и состав административных правонарушений в предпринимательской деятельности на основе мониторинга официальной статистической информации. Исследована взаимосвязь организационно-экономического и правового аспектов предпринимательства. Проанализированы причины административных правонарушений в предпринимательской деятельности, конкретизированы пути их снижения.

Ключевые слова: правовой сегмент, административное правонарушение, экономическое правонарушение, мониторинг административных правонарушений, административная ответственность.

The article is devoted to the dynamics and structure of administrative violations in business monitoring based on official statistics. It is investigated interrelation between organizational, economic and legal aspects of entrepreneurship. The article is analyzed the reasons of administrative violations in business and specific ways to reduce them.

Key words: legal segment, administrative offenses, economic offenses, misdemeanors monitoring, administrative responsibility.

Постановка проблеми. Сучасні умови конкурентного середовища, глобалізаційні та інтеграційні процеси в бізнесі та суспільстві зумовлюють необхідність формування та використання динамічної моделі господарювання, інноваційної стратегії ведення бізнесу, дотримання правових засад здійснення підприємницької діяльності як основи формування соціальної відповідальності та підприємницької етики.

Проведення в справах про адміністративні правопорушення як об'єкт дослідження розглянуто в наукових працях таких учених-юристів., як: В.К. Колпаков, Т.О. Коломоєць, М.А. Самбор [1–3].

Економічна свобода як загальний принцип господарювання складає сутність підприємництва і зазнає обмежувального впливу безлічі інших свобод, що передбачає певну жорсткість суб'єкта, який відстоює свій інтерес та дотримання прямих нормативних обмежень із боку держави. Саме тому потребує подальшого дослідження кількісний аспект оцінки адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності.

Стан дослідження. Підприємництво є багатоаспектним і реалізується в організаційному, економіч-

ному, технологічному, правовому, соціально-психологічному аспектах. Актуальності набуває правовий аспект підприємництва, що висвітлює законодавче поле підприємницької діяльності та договірні відносини між суб'єктами підприємництва.

Мета статті полягає в дослідженні динаміки та складу адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності на основі моніторингу офіційної статистичної інформації. Результати статистичного аналізу дозволили визначити причини та запропонувати шляхи зниження адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності.

Виклад основного матеріалу. Підприємництво як метод господарювання характеризується самостійністю, незалежністю суб'єктів господарювання, економічною зацікавленістю і відповідальністю суб'єктів господарювання за прийняття та реалізацію рішень [4–8]. Здійснення підприємницької діяльності відбувається на основі дотримання таких принципів, як цілеспрямованість, економічна свобода, ефективність, реалізм, гуманізм, інноваційність.

Важливим є розвиток великого і малого бізнесу, який представлений як підприємствами, так і фізич-

ними особами-підприємцями. Інтереси в ринковому полі характеризуються суперечливістю та мінливістю, що призводить до невизначеності, непередбачуваності та ризикованості.

Протягом 2012–2015 рр. спостерігається збільшення кількості суб'єктів господарювання з 1600,3 тис. од. до 1974,4 тис. од., що є позитивним явищем, яке свідчить про активізацію конкуренції на ринку. Разом із цим виявлено ряд суперечливих тенденцій. Так, зокрема, в структурному аспекті найбільша частка за кількістю суб'єктів господарювання припадає на фізичних осіб-підприємців – близько 80%. При цьому частка зайнятих працівників складає лише 22-27%, а обсяг реалізованої продукції – близько 7% (табл. 1).

Підприємницька діяльність в Україні характеризується кримінально-тіньовим та підприємницько-інноваційним типом поведінки. У ланцюжку «підприємець-суспільство» можливі різні правопорушення, за які неминуче настає відповідальність, яка залежно від характеру настання несприятливих економічних наслідків набуває таких видів: цивільно-правова, адміністративна, дисциплінарна, кримінальна [5, с. 249].

Основними підставами для настання адміністративної відповідальності є: незаконна торговельна діяльність; порушення правил про валютні операції; порушення порядку заняття підприємницькою діяльністю; ухилення від подання декларації про доходи; порушення законодавства з фінансових питань;

недобросовісна конкуренція; несвоєчасне здавання виторгу; ухилення від реєстрації в органах Пенсійного фонду України, фонду соціального страхування України платників обов'язкових страхових внесків та порушення порядку обчислення і сплати внесків на соціальне страхування; зловживання монополістичним становищем на ринку; випуск і реалізація продукції, яка не відповідає вимогам стандартів; виконання робіт, надання послуг громадянам-споживачам, що не відповідають вимогам стандартів, норм і правил; випуск, реалізація продукції (товарів) без сертифіката відповідності [5, с. 258].

Спостерігається зменшення кількості справ щодо адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності, які надійшли на розгляд протягом 2010–2015 рр. Так, кількість справ, що надійшли на розгляд у 2015 р., зменшилась у 3,5 рази порівняно з аналогічним показником 2010 р. і становила 177,73 тис. од. у 2015 р. проти 629,35 тис. од. у 2010 р. (табл. 2).

Частка розглянутих справ щодо адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності до загальної кількості справ, що надійшли на розгляд за період 2010–2015 рр., складала більше 90% (рис. 1).

Проте спостерігається деяке уповільнення розгляду справ. Так, частка розглянутих справ у 2015 р. становила 92,28% (при загальній кількості справ, що надійшли 177,73 тис. од.), а частка розглянутих справ у 2010 р. становила 95,92% (при загальній кількості справ, що надійшли 629,35 тис. од.).

Таблиця 1

Основні структурні показники діяльності суб'єктів господарювання в Україні за 2010–2015 рр. (складено та розраховано автором на основі) [9, с. 444, 446]

№	Назва показника	Абсолютне значення показника					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	Кількість суб'єктів господарювання, усього, тис.	2184,1	1701,8	1600,3	1722,3	1932,3	1974,4
1.1	у тому числі: підприємства, %	17,4	22,1	22,8	22,8	17,7	17,4
1.2	фізичні особи-підприємці, %	82,6	77,9	77,2	77,2	82,3	82,6
2	Кількість зайнятих працівників, усього, тис.	11000,5	10393,5	10198,8	9965,1	9008,3	8475,0
2.1	у тому числі: підприємства, %	74,4	77,2	77,7	76,7	72,3	73,0
2.2	фізичні особи-підприємці, %	25,6	22,8	22,3	23,3	27,7	27,0
3	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), усього, млн. грн.	3692554,5	4302627,2	4563794,8	4437326,1	4608978,1	5530713,9
3.1	у тому числі: підприємства, %	93,8	95,1	94,4	93,6	93,7	92,8
3.2	фізичні особи-підприємці, %	6,2	4,9	5,6	6,4	6,3	7,2

Таблиця 2

Інформація щодо адміністративних правопорушень у галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, у галузі фінансів і підприємницькій діяльності (Глава 12 КУпАП)

№	Назва показника	Абсолютне значення показника					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	Кількість справ, які надійшли за звітний період, од.	629350	481603	395381	332864	217664	177730
2	Кількість розглянутих справ, по яких винесено постанови (рішення), од.	603645	459667	374841	312835	203415	164001
3	Частка розглянутих справ, до загальної кількості справ, що надійшли за звітний період, %	95,92	95,45	94,81	93,98	93,45	92,28

Складено та розраховано автором на основі [10, С. 154-155; 11, С. 156-157; 12, С. 158-159; 13, С. 152-153; 14, С. 152-153; 15, С. 150-152].

Кількість осіб, щодо яких розглянуто справи, корелюється з кількістю розглянутих справ, по яких винесено постанови. Протягом 2010–2015 рр. кількість осіб, щодо яких розглянуто справи, зменшилась у 3,68 рази і становила 164029 осіб. у 2015 р., проти 603812 осіб. у 2010 р.

За видами винесених рішень щодо адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності переважають адміністративні стягнення (80,06% у 2015 р.). Протягом 2010–2015 рр. спостерігалось зменшення частки накладених адміністративних стягнень із 86,07% до 80,06%, що зумовлено зменшенням кількості поданих справ. Збільшилась частка осіб, щодо яких закрито справу з 13,89% у 2010 р. до 19,87% у 2015 р.

Результати дослідження свідчать про зменшення абсолютної кількості осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності з 519711 осіб у 2010 р. до 131321 осіб у 2015 р. (табл. 3). Частка осіб, притягнутих до адмінвідповідальності, зменшилась з 86% у 2010 р. до 80% у 2015 р..

Адміністративна відповідальність за порушення правових норм спрямована на зміцнення дисципліни у сфері підприємництва шляхом посилення ролі правових заходів і підвищення особистої відповідальності підприємців. Серед видів стягнень переважають штрафи (86%), попередження (3%), конфіскація предмета, грошей (2-3% у 2011 р., 2012 р., 2015 р.), (24% у 2010 р.), (6% у 2013 р.), (18% у 2014 р.) [10–15].

Таблиця 3

Інформація щодо кількості осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності, за видами адмінстягнень у галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, у галузі фінансів і підприємницькій діяльності (Глава 12 КУпАП)

Назва показника	Абсолютне значення показника					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Усього кількість осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності (накладено адміністративних стягнень), од.	519711	392761	322799	266326	166332	131321
у т.ч. основні види стягнень						
попередження	17637	13464	9122	9025	5753	4756
штраф	501721	379296	313674	257299	160578	126562
оплатне вилучення предмета	–	–	–	1	–	–
конфіскація предмета, грошей	353	–	2	–	–	–
позбавлення спеціального права	–	–	–	–	1	–
громадські роботи	–	1	1	1	–	3
у т.ч. додаткові види стягнень						
конфіскація предмета, грошей	125175	9797	7605	16141	30559	4137
позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю	–	–	–	–	–	1716

Складено автором на основі [10, С. 156-157; 11, С. 158-159; 12, С. 160-161; 13, С. 154-155; 14, С. 154-155; 15, С. 152-153]
Умовні позначення: тире (–) – явищ не було

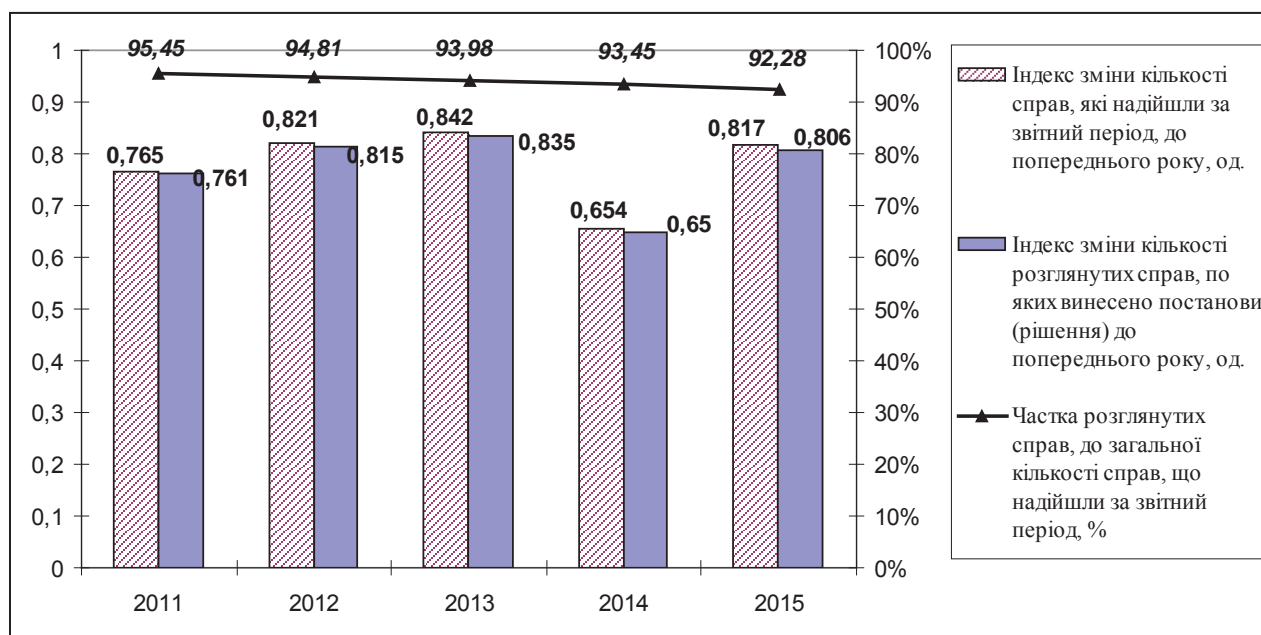

Рис. 1. Індекси зміни кількості справ щодо адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності (складено автором на основі [10–15])

Висновки. Правопорушення у сфері підприємництва кваліфікуються за стадіями обігу капіталу. Це грошовий, продуктивний, товарний та державного управління оборотом капіталу. Підприємець зобов'язаний не завдавати шкоди навколишньому середовищу [6], не порушувати прав та інтересів громадян, підприємств, установ, організацій і держави, що охороняються законом. Шляхами зниження адміністративних правопорушень у підприємницькій діяль-

ності слід вважати: чітке визначення прав власності та відповідальності за їх порушення; підвищення відповідальності за результати прийняття управлінських рішень; спрощення процедури доступу до фінансових ресурсів; спрощення дозвольної системи; створення сприятливих економіко-правових умов для ведення бізнесу; розвитку бізнес-інкубаторів; підвищення правової культури підприємців та розширення доступу до юридичної допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Самбор М.А. Проведення у справі про адміністративне правопорушення: погляди на поняття / М.А. Самбор // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Юридичні науки». – 2015. – № 1(6). – С. 128–134.
2. Колпаков В.К. Адміністративне право України / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
3. Адміністративне право України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info/pidrychnuku/admin-pravo/41-kolomoets/521--7.html>.
4. Грищенко І.М. Підприємницький бізнес / І.М. Грищенко. – К. : Грамота, 2016. – 520 с.
5. Захарчин Г.М. Основи підприємництва / Г.М. Захарчин. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2013. – 407 с.
6. Губарев С.В. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища / С.В. Губарев // Південноукраїнський правничий часопис. – № 2. – 2013 р. – С. 74–76.
7. Лісун Я.В. Моніторинг соціальної відповідальності бізнесу як основа сталого розвитку економіки / Я.В. Лісун // Науковий журнал «Науковий вісник Полісся». – Чернігів : ЧНТУ, 2015. – № 1(1). – С. 22–28.
8. Лісун Я.В. Статистичний аналіз франчайзингу сфери громадського харчування та торгівлі в Україні / Я.В. Лісун // Економічний аналіз : зб. Наук. праць / Тернопільський національний економічний університет, редкол. : В.А.Дерій та ін.. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. – Том 20. – С. 45–52.
9. Статистичний щорічник України за 2015 р. / За ред. І.М. Жук, Відповідальний за випуск: О.А. Вишнеvsька. Державна служба статистики України. Київ 2016. – 575 с.
10. Адміністративні правопорушення в Україні у 2010 р. Статистичний бюлетень / Відповідальний за випуск: О.О. Кармазіна. Державна служба статистики України. Київ 2009. – 203 с.
11. Адміністративні правопорушення в Україні у 2011 р. Статистичний бюлетень / Відповідальний за випуск: О.О. Кармазіна. Державна служба статистики України. Київ 2012. – 205 с.
12. Адміністративні правопорушення в Україні у 2012 р. Статистичний бюлетень / Відповідальний за випуск: О.О. Кармазіна. Державна служба статистики України. Київ 2013. – 207 с.
13. Адміністративні правопорушення в Україні у 2013 р. Статистичний бюлетень / Відповідальний за випуск: О.О. Кармазіна. Державна служба статистики України. Київ 2014. – 203 с.
14. Адміністративні правопорушення в Україні у 2014 р. Статистичний бюлетень / Відповідальний за випуск: О.О. Кармазіна. Державна служба статистики України. Київ 2015. – 205 с.
15. Адміністративні правопорушення в Україні у 2015 р. Статистичний бюлетень / Відповідальний за випуск: О.О. Кармазіна. Державна служба статистики України. Київ 2016. – 204 с.